

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.3>
УДК 340+35.078.3

ТЕНДЕНЦІЇ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ У СФЕРІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Гончаров М. В.,

*аспірант кафедри теорії, історії права і держави конституційного права
Навчально-наукового інституту права*

Університету державної фіскальної служби України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4452-1652>

goncharov-82@ukr.net

Гончаров М. В. Тенденції наукових поглядів у сфері нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України.

У статті розглянуто концептуальні засади нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки в Україні з позицій різних дослідників. Проведений аналіз наукових джерел дозволив виявити, що нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки в цілому, так і на елементарному рівні характеризується науковістю, системністю та має багато аспектів.

Нормативно-правове забезпечення є науково обґрунтована, послідовна система правових і інших засобів, за допомогою яких громадянське суспільство та держава здійснює вплив на інформаційні відносини і відносини, безпосередньо пов'язані з розробкою інформаційної безпеки, виходячи з черговості завдань та поставлених цілей, що виникають перед суспільством. Нормативно-правове забезпечення є більш широким поняттям порівняно з нормативно-правовим регулюванням.

Акцентовано увагу на основних завданнях державної інформаційної політики та з'ясована мета політики забезпечення інформаційної безпеки України, - це формування відкритого інформаційного суспільства, як простору цілісної держави, інтегративного в світовий інформаційний простір з урахуванням національних особливостей і інтересів при забезпеченні інформаційної безпеки на внутрішньо-державному та міжнародному рівнях.

Виявлено недоліки державної інформаційної політики України в сучасних умовах, що пов'язані із недосконалістю нормативно-правової бази, відсутністю ефективної державної політики, недостатністю розвиненості національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури.

Встановлено, що державна політика забезпечення інформаційної безпеки повинна базуватися на наукових і методологічних розробках, систематизованих і об'єднаних в єдину концепцію. Вона може бути представлена як сукупність національних цілей, інтересів і цінностей, стратегії та тактики, що розробляються та реалізуються державною владою для регулювання та вдосконалення безпосередньо процесів інформаційної взаємодії в усіх сферах життєдіяльності суспільства та держави.

На сьогодні одним із важливих напрямів стратегії нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України є аналіз та удосконалення нормативно-правового регулювання в цій сфері.

Ключові слова: інформаційна безпека України, забезпечення інформаційної безпеки, національна безпека, система, державна інформаційна політика.

Honcharov M. V. Trends of scientific views in the field of regulatory and legal support of information security of Ukraine.

The article considers the conceptual principles of regulatory and legal support of information security in Ukraine from the standpoint of various researchers. The analysis of scientific sources revealed that the regulatory and legal support of information security in general and at the elemental level is characterized by scientific, systematic and has many aspects.

Regulatory support is a scientifically sound, consistent system of legal and other means by which civil society and the state exerts influence on information relations and relations directly related to the development of information security, based on the priority of tasks and objectives that arise before society. Regulatory support is a broader concept compared to regulatory regulation.

Emphasis is placed on the main tasks of the state information policy and the goal of the information security policy of Ukraine is clarified. It is the formation of an open information society as a space of an integral state levels.

The shortcomings of the state information policy of Ukraine in modern conditions are revealed, which are connected with the imperfection of the regulatory framework, the lack of effective state policy, the lack of development of the national information and communication infrastructure.

It is established that the state policy of information security should be based on scientific and methodological developments, systematized and integrated into a single concept. It can be presented as a set of national goals, interests and values, strategies and tactics developed and implemented by public authorities to directly regulate and improve the processes of information interaction in all spheres of society and the state.

Today, one of the important areas of the strategy of regulatory and legal support of information security of Ukraine is the analysis and improvement of regulatory and legal regulation in this area.

Key words: information security of Ukraine, information security, national security, system, state information policy.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день забезпечення інформаційної безпеки в Україні полягає у здатності нашої країни захищати національні економічні інтереси від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також спроможності національної економіки зберігати й поновлювати процес суспільного відтворення.

Необхідною умовою розвитку сучасного суспільства є високий рівень інформаційної безпеки. Саме тому ефективне здійснення нормативно-правового регулювання інформаційними ресурсами є важливою умовою забезпечення інформаційної безпеки та реалізації виваженої державної політики.

Військова агресія щодо України призвела до необхідності в терміновому перегляді стратегічних засад, наукових поглядів на яких ґрунтувалася система інформаційної безпеки не лише нашої держави, а й європейських країн.

Сучасна Україна повною мірою включена в процеси інформатизації суспільства і формування єдиного світового інформаційного ринку. Інформаційний фактор відіграє значну роль у державотворчому процесі, у поданні та відстоюванні інтересів держави. Особливе місце у цьому спектрі суспільних відносин займають проблеми нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки [1, с. 17].

Стан опрацювання цієї проблематики. Вивченню даного питання приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників. Зокрема, дослідження нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки знайшли відображення у монографіях українських вчених: О. О. Золотар «Інформаційна безпека людини: теорія і практика» (2018 р.), А. Ю. Нашинець-Наумової «Інформаційна безпека: питання правового регулювання» (2017 р.), О. А. Баранова «Правове забезпечення інформаційної сфери: теорія, методологія і практика (2014 р.), О. О. Тихомирова «Забезпечення інформаційної безпеки як функція сучасної держави», О. А. Заярний «Правове забезпечення розвитку інформаційної сфери України: адміністративно-деліктний аспект» (2018 р.) і інших [2; 3; 4; 5; 6].

Мета статті – розглянути тенденції наукових поглядів у сфері нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України.

Вклад основного матеріалу. Українська наука звернула увагу на проблеми інформаційної безпеки в 90-і роки ХХ століття у межах забезпечення національної безпеки держави. Останні два десятиліття характеризуються інтенсивним вивченням даної галузі, але в той же час спостерігається відсутність єдиної наукової концепції у сфері нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України.

Під нормативно-правовим регулюванням забезпечення інформаційної безпеки доцільно розуміти форму владного правового впливу на суспільні інформаційні відносини, що здійснюється державою з метою їх упорядкування, закріплення та забезпечення. Дане визначення надано Ю. Є. Максименко у дисертаційному дослідженні «Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України» [7, с.118].

Але, підтримуємо думку О. О. Золотар, що оскільки інформаційна безпека є невід'ємною властивістю її об'єктів, то говорити про регулювання інформаційної безпеки немає підстав. Правове регулювання може розглядатись лише як складова забезпечення інформаційної безпеки [8, с. 178-179].

Під нормативно-правовим забезпеченням інформаційної безпеки України розуміється форма владного правового впливу на суспільні інформаційні відносини, що здійснюється державою з метою їх упорядкування, закріплення і забезпечення [1, с. 18].

Це обумовлює необхідність закріплення функції забезпечення інформаційної безпеки в Основному законі держави. Стаття 17 Конституції України закріплює: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [9].

Якщо звернутися до нормативного визначення інформаційної безпеки, то слід зазначити, що чинне законодавство України не містить відповідного розгорнутого тлумачення цього поняття, проте нормативні акти, які торкаються питань інформаційної безпеки, закономірно розглядають її в контексті більш загального поняття національної безпеки [10, с. 67].

С. О. Лисенко зазначає, що вплив сучасних реалій на систему управління забезпечення інформаційної безпеки формує систему конституційних засад, які будуть, в майбутньому, гарантом сучасного та законного їх регулювання. При цьому створення відповідних засад має адекватно реагувати на виклики кожного етапу розвитку інформаційного суспільства. Інформаційна революція, глобалізаційні інформаційні процеси, широкий спектр нових негативних інформаційних чинників перетворили інформаційну безпеку на категоричний імператив сучасності, як важливу сферу права та сферу нормативно-правового регулювання. Систематизація норм інформаційної безпеки повинна відбуватись згідно з переліченими конституційними засадами, повністю позбавляючись складних процедур, зайвих перепон та найбільш узгодженою системою норм [11, с. 160].

Державна політика забезпечення інформаційної безпеки повинна базуватись на наукових і методологічних розробках, систематизованих і об'єднаних в єдину концепцію. Вона може бути представлена як сукупність національних цілей, інтересів і цінностей, стратегії та тактики, що розробляються та реалізуються державною владою для регулювання та вдосконалення безпосередньо процесів інформаційної взаємодії в усіх сферах життєдіяльності суспільства та держави, процесів технологічного забезпечення такої взаємодії [12, с. 69-70].

Д. О. Хом'яков розглядаючи нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки України зазначає: «Під час створення сучасної та ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки істотного значення набуває наявність відповідної нормативно-правової бази, без якої неможливо охопити усі сфери життєдіяльності суспільства в рамках єдиного правового поля, розробити загальнонаціональну концепцію розвитку держави й ефективно реалізовувати політику національної безпеки в інформаційній сфері [13, с. 183].

Метою політики забезпечення інформаційної безпеки України має стати формування відкритого інформаційного суспільства, як простору цілісної держави, інтегративного в світовий інформаційний простір з урахуванням національних особливостей і інтересів при забезпеченні інформаційної безпеки на внутрішньому та міжнародному рівнях.

Висновки. Розглянувши нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки в Україні можна зробити наступні висновки. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки в цілому, так і на елементному рівні характеризується науковістю, системністю та має багато аспектів.

Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки є науково обґрунтована, послідовна система правових засобів, за допомогою яких громадянське суспільство та держава здійснює вплив на інформаційні відносини і відносини, безпосередньо пов'язані з розробкою інформаційної безпеки країни, виходячи з черговості завдань і поставлених цілей, які існують перед суспільством.

Нормативно-правове забезпечення є більш широким поняттям порівняно з нормативно-правовим регулюванням. Тому що, нормативно-правове регулювання може розглядатись лише як складова забезпечення інформаційної безпеки.

Таким чином, у зв'язку з розвитком інтеграційних відносин, входженням України в європейський інформаційний простір виникає необхідність ґрунтовного вивчення праць науковців та дослідників із зазначеної теми для розробки ефективної системи нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Ніщименко О. А. Інформаційна безпека України на сучасному етапі розвитку держави і суспільства / *Наше право*. 2016. № 1. С. 17–23.
2. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.
3. Баранов О. А. Правове забезпечення інформаційної сфери: теорія, методологія і практика. Київ: Едельвейс, 2014. 497 с.
4. Дзьобань О. П., Панфілов О. Ю., Чемчекаленко Р. А. Методологічний контекст дослідження проблеми інформаційної безпеки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 2. С. 171–180.
5. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
6. Заярний О. А. Правове забезпечення розвитку інформаційної сфери України: адміністративно-деліктний аспект: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 700 с.
7. Максименко Ю. Є. Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2007. 236 с.
8. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
9. Конституція України : Закон України від 08.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
10. Ткачук Т.Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки в умовах інтеграції України : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.07. Ужгород, 2019. 487 с.
11. Лисенко С. О. Конституційні засади розуміння інформаційної безпеки. *Публічне урядування*. 2016. № 4. С. 154–161.
12. Перун Т. С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2019. 268 с.
13. Хом'яков Д. О. Нормативно-правове регулювання інформаційної безпеки. Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: збірник тез наукових доповідей науково-практичної конференції (Київ, 30 березня 2018 р.). Київ: НА СБУ, 2018. С. 182–184.